

Рецензія
на дисертацію Савельєвої Ірини Володимирівни
на тему «Алекситимія як фактор виникнення ризику суїцидальної
поведінки у осіб з депресивними розладами», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 — психологія

Дисертаційна робота присвячена дослідженню алекситимії як одного з ключових факторів ризику виникнення суїцидальної поведінки у осіб із депресивними розладами. Проблематика є особливо важливою з огляду на зростаючу поширеність депресивних станів та високий рівень суїцидальних спроб серед цієї категорії пацієнтів, що потребує поглибленого наукового аналізу та розробки ефективних заходів профілактики й лікування. Центральне місце у дослідженні займає феномен алекситимії - нездатності усвідомлювати, вербалізувати та регулювати власні емоційні стани. Вона є визначальним чинником емоційної дисрегуляції, що провокує агресивність, імпульсивність та підвищує ризик суїцидальних проявів. Глибоке вивчення цього взаємозв'язку є важливим для створення нових підходів до профілактики та психотерапії. У роботі проведено аналіз сучасних досліджень і власних наукових результатів, які висвітлюють предиктори та механізми суїцидального ризику. Основна увага приділяється впливу алекситимії, агресії та порушень менталізації на формування суїцидальної поведінки у пацієнтів із депресивними розладами.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність обраної теми, зокрема значення дослідження алекситимії як чинника впливу на ризик виникнення суїцидальної поведінки у осіб із депресивними розладами. Особливу увагу приділено специфіці проведення психодіагностичних досліджень, які враховують низку факторів, виокремлених здебільшого, а саме, емоційну регуляцію, менталізацію та розвиток суїцидальних тенденцій. Дисертанткою висвітлено стан наукової розробленості проблеми, визначено об'єкт і предмет дослідження, чітко сформульовано мету та завдання, окреслено методологічну основу роботи та емпіричну базу, що забезпечує комплексний аналіз заявленої тематики. У вступі також наголошено на науковій новизні отриманих

результатів, які поглиблюють розуміння механізмів впливу алекситимії на психоемоційний стан осіб із депресивними розладами. Зазначено практичну значущість дослідження, результати якого можуть бути використані для вдосконалення методів психодіагностики та розробки ефективних заходів профілактики й корекції суїцидальних ризиків.

У першому розділі наведений теоретичний аналіз феномену алекситимії, її взаємозв'язку з депресивними розладами та суїцидальною поведінкою. У ньому представлено огляд концептуальних підходів до вивчення алекситимії, акцентуючи увагу на її ролі в порушенні емоційної регуляції, формуванні агресивних тенденцій і розвитку суїцидальних намірів. Окрему увагу приділено впливу порушень у процесах менталізації на формування алекситимії, що може виступати одним із ключових факторів у виникненні психологічних розладів та ризику суїцидальної поведінки.

У другому розділі описується методика організації емпіричного дослідження. Достовірність отриманих результатів експериментального дисертаційного дослідження забезпечується застосуванням надійного та валідного методичного інструментарію, використанням адекватних математико-статистичних методів та грамотною інтерпретацією. Проте, було б цікавим розширити методи математичної обробки даних для більш чіткого розуміння причин, що зумовлюють ризик виникнення суїцидальної поведінки у осіб, що мають депресивний розлад, розробити типологічну модель, що було б більш доцільним в рамках визначеної теми.

У третьому розділі представлено виклад результатів емпіричного дослідження, яке було проведено з метою вивчення психологічних механізмів суїцидального ризику у пацієнтів із депресивними розладами. Використання методів математичної статистики дозволило виявити, що алекситимія та агресивні тенденції виступають ключовими предикторами суїцидального ризику.

Зокрема, результати дослідження показали, що алекситимія значно ускладнює здатність пацієнтів усвідомлювати й ефективно регулювати власні емоційні

стани, що сприяє підвищенню схильності до агресивних реакцій. У свою чергу, високий рівень агресивності виявлено як важливий чинник, який збільшує імовірність розвитку суїцидальних тенденцій. Додатково було виявлено зв'язок між порушенням менталізації, високими показниками алекситимії та підвищеною схильністю до агресії. Результати дослідження акцентують увагу на необхідності своєчасної діагностики алекситимії та агресивних тенденцій у пацієнтів із депресивними розладами. На основі отриманих даних доцільно розробляти й впроваджувати психокорекційні програми, спрямовані на вдосконалення навичок емоційної регуляції, розвиток здібностей до менталізації та формування адаптивних стратегій подолання стресу.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що сильними сторонами дисертації є актуальність та своєчасність теми психології. Представлена робота виконана на достатньому теоретичному та методичному рівні, відповідає вимогам, які висуваються до написання та оформлення дисертаційних робіт, має перспективи подальших досліджень.

Основні результати наукових здобутків автора дисертації із достатньою повнотою висвітлено у фахових виданнях України та міжнародних виданнях, апробовано на науково-практичних конференціях. Отриманий результат при перевірці на унікальність тексту (5,2% схожості), підкреслює оригінальність та унікальність дослідження.

Дослідження виконано у відповідності до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри клінічної психології та в межах науково-дослідницької теми «Психодіагностика якості життя в сучасному українському суспільстві (НДР 0121U110751).

У той же час, слід акцентувати увагу на аспектах роботи, які потребують подальшого вдосконалення. Зокрема, важливо глибше розглянути проблему взаємозв'язку між депресивними симптомами, емоційною дисрегуляцією та когнітивними порушеннями, які суттєво впливають на формування суїцидального ризику. Це дозволить отримати більш комплексне

уявлення про механізми, що зумовлюють розвиток суїцидальної поведінки. Крім того, доцільним є розширення інструментарію математичної обробки отриманих даних, що сприятиме підвищенню точності висновків і надійності результатів. Ці аспекти вдосконалення сприятимуть поглибленню наукового аналізу та підвищенню практичної цінності отриманих результатів.

Таким чином, подану на розгляд дисертаційну роботу, з урахуванням раніше висловлених побажань та зауважень та після загального редагування тексту, можна рекомендувати до захисту.

Дисертаційна робота Савельєвої І.В. на тему «Алекситимія як фактор виникнення ризику суїцидальної поведінки у осіб з депресивними розладами» є завершеною, логічно побудованою, самостійною науковою працею, яка виконана відповідно до встановлених вимог, на належному рівні, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня докторів філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами); Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої Вченої Ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2017 року №40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки №759 від 31 травня 2019 року) і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій Вченій раді у галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки, спеціальність 053 – Психологія.

Рецензент:

кандидат психологічних наук
доцент кафедри соціальної психології
Київського інституту сучасної психології
та психотерапії

Підпис засвідчує
Великий секретар
Домикова С.Г.

Крайлюк А.І.